

Måndagen den 13 Maj 1872.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades tre protokollsutdrag för den 11 och protokollet för den 1 dennes.

Anställdes omröstning, jemlikt 65 § Riksdags-ordningen, öfver följande af Banko-Utskottet i första punkten af dess memorial N:o 19 föreslagna, och af båda Kamrarne godkända voteringsproposition.

Den som, i enlighet med Utskottets, af Andra Kammaren godkända förslag vill, att mom. 2 af 35 § i bankoreglementet skall erhålla följande lydelse:

“Såväl fullmäktige i Riksbanken och ledamöter af lånekontorsstyrelserna, som de tjenstemän i Riksbanken och lånekontoren, hvilka af allmänheten emottaga diskonterings-, låne- eller kreditivhandlingar, bereda dem till föredragning eller hafva dem under vård, äfvensom ombudsmännen i Riksbanken och lånekontoren och de i ombudsmans-expeditionen anställde tjenstemän vare det uttryckligen förbudet att såsom kommissionärer taga någon befattning med vexeldiskontering eller med anskaffande af lån eller kreditiv i Riksbanken och lånekontoren; ankommande det för öfrigt på fullmäktige att, i den mån sådant låter sig verkställa, utsträcka enahanda förbud jemväl till öfrige tjenstemän inom Riksbanken och lånekontoren.”

“Finnes förbudet vara öfverträdt af fullmäktig eller ledamot af lånekontors styrelse, göres derom anmälan hos fullmäktige, som förordna angående åtal i enlighet med gällande ansvarighetslag.”

“Öfverträdes åter förbudet af tjensteman, anmäles förhållandet hos fullmäktige eller vederbörande styrelse, som ega att antingen för alltid eller viss tid af minst sex månader skilja den felaktige från befattningen och densamma åtföljande förmåner“ röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, kommer, i enlighet med Första Kammarens beslut, momentet 2 af § 35 i bankoreglementet att lyda sålunda:

“Fullmäktige och ledamöterna i lånekontorens styrelser vare det uttryckligen förbjudet att såsom kommissionärer taga någon befattning med låneansökningar i Riksbanken och lånekontoren, ehvad dessa ansökningar afse nya eller omsättning af redan erhållna lån, åliggande det hvar och en ledamot af styrelsen att allvarligen tillse det denna föreskrift noggrannt efterföljes och förhållandet i annat fall hos styrelsen anmäla.”

“Finnes förbudet vara öfverträdt af ledamot i lånekontorsstyrelse, göre vederbörande styrelse derom anmälan hos fullmäktige, hvilka ombesörja att annan ledamot i hans ställe skyndsammeligent förordnas och insättes. Har förbudet blifvit öfverträdt af någon fullmäktig, kommer med honom att förfaras enligt gällande ansvarsrighetslag.”

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja— 9.

Nej—68.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades samt afsändes till Andra Kammaren; och ankom derifrån efter en kort stunds förlopp ett protokollsutdrag N:o 292, som upplästes och hvaraf inlemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 112 Ja och 45 Nej samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 121 Ja och 113 Nej; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Anställdes omröstning, jemlikt 65 § Riksdags-ordningen, öfver följande, af Banko-Utskottet i andra punkten af dess memorial N:o 19 föreslagna, och af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

“Den som, i enlighet med Första Kammarens beslut, vill, att momentet 2 af 43 § i bankoreglementet skall lyda sålunda:

“Pröfning af vexeldiskonterings-, läne- och kreditivansökningar verkställas alla söknedagar af fyra fullmäktige, nemligen de två deputerade samt två bland öfriga fullmäktige, efter dem emellan öfverenskommen fördelning; fullmäktiges ordförande vare dock befriad från skyldighet att i handläggningen af dessa ärenden deltaga”.

“För bifall till ansökning fordras afgjord röstöfvervigt”.

“Förekommer vaxel till diskontering eller ansökan om lån eller kreditiv, hvarför betalningsansvar åligger fullmäktig, må han i pröfning och afgörande af sådan fråga ej deltaga” röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, kommer, i enlighet med Andra Kammarens beslut, momentet 2 af 43 § att lyda sålunda:

“Pröfning

“Pröfning af vexeldiskonterings-, låne- och kreditivansökningar verkställes alla söknedagar af minst fyra fullmäktige, nemligen de två deputerade samt minst två bland öfrige fullmäktige“.

“För bifall till ansökning fordras afgjord röstöfvervigt“.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—61.

Nej—17.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades samt afsändes till Andra Kammaren; och ankom derifrån efter en kort stunds förlopp ett protokollsutdrag N:o 293, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 18 Ja och 134 Nej samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 79 Ja och 151 Nej; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i enlighet med nej-propositionens innehåll.

Anställdes omröstning, jemlikt 65 § Riksdags-ordningen, öfver följande, af Banko-Utskottet i tredje punkten af dess memorial N:o 19 föreslagna, och af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

Den som, i enlighet med Utskottets, af Andra Kammaren gillade förslag, vill, att 66 § i banko-reglementet skall lyda sålunda:

“Den, som till tjänst i Riksbanken befordras, må icke annan tjänstebefattning utom Riksbanken bibehålla eller emottaga. De tjänstemän, hvilka, till följd af förut gällande stadganden, innehafva tjänster utom Riksbanken, må dock sina nuvarande tjänster bibehålla, så länge de icke äro för bankens tjänst hinderliga“ röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, kommer, i enlighet med Första Kammarens beslut, 66 § i banko-reglementet att lyda sålunda:

“Tjänsteman i första tjänstegraden må emottaga och bibehålla annan ordinarie befattning i lägsta tjänstegrad uti annat embetsverk, såvida densamma icke är för bankens tjänst hinderlig. Den, som befordras till högre än första gradens tjänst, må icke annan befattning utom banken innehafva“.

“De tjänstemän, hvilka, till följd af förut gällande stadganden, innehafva tjänster utom Riksbanken, må dock sina nuvarande tjänster bibehålla, så länge de icke äro för bankens tjänst hinderliga“.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 8.

Nej — 69.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades samt afsändes till Andra Kammaren; och ankom derifrån efter en kort stunds förlopp ett protokollsutdrag N:o 294, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 118 Ja och 38 nej samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 126 Ja och 107 Nej; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i enlighet med ja-propositionens innehåll.

Företogs val af en Revisor vid innevarande års granskning af statsverkets samt Riksbankens och Riksgälds-kontorets tillstånd, styrelse och förvaltning, efter Grefve Mörner, Axel Edvard Knut, och befanns, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedd.

Herr Hederstjerna, F. L. S., f. d. Kapten.

Upplästes och godkändes Stats-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrifvelse N:o 69, angående utbetalning af det för Näs-sjö Oscarhamns jernvägsanläggning beviljade statsbidrag.

Upplästes och godkändes Banko-Utskottets förslag dels till Riksdagens underdåniga skrifvelse N:o 70, med reglemente för Riksbankens styrelse och förvaltning, dels ock till Riksdagens skrifvelse N:o 71 till Bankofullmäktige, med öfverlemnande af bankoreglementet.

Upplästes och godkändes Lag-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrivelser:

N:o 72, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående upphäfvande af 2 Kap. 5 och 6 §§ Giftermåls-balken samt förändrad lydelse af 13 Kap. 1 § Rättegångs-balken och 18 Kap. 5 § strafflagen;

N:o 73, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till förklaring af 17 Kap. 3 § Handels-balken;

N:o 74, angående omarbetning af gällande grufvestadga.

Upplästes och godkändes Riksdagens Kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

N:o 7, om upphäfvande af den för bevaringsskyldige medgifna legnings- och friköpningsrätt;

N:o 8, i fråga om utfärdande af statsobligationer, förskrifna med 4 procent ränta;

N:o 9, angående rättighet för församlingarne att bestämma klockares aflöning;

N:o 10, angående beviljade anslag till fortsättande af arbetena å östra och norra stambanorna;

N:o 11, angående försättande på vakans tillsvidare af en del utaf båtsmanshållet i Blekinge län och Södra Möre härad af Kalmar län;

N:o 12, angående ändring i vissa fall af gällande bestämmelser om häradsting;

N:o 13, angående ändring i 2 Kap. 13 § Kyrkolagen och 2 Kap. 3 § Rättegångsbalken;

N:o 14, angående nedsättning i antalet af nämndemän vid husesyner i allmänhet;

N:o 15, angående sättet för stämmings delgifvande åt byalag, skifteslag eller annan samfällighet;

N:o 16, angående kreditivsummorna.

Anmäldes och bordlades Stats-Utskottets memorial:

N:o 90, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande Stats-Utskottets utlåtande N:o 83, i fråga om bergverkstiondens upphörande;

N:o 91, angående den under innevarande riksdag verkställda statsreglering samt anskaffande af de för Riksgälds-kontorets utgifter erforderliga medel;

N:o 92, angående öfverlemnande till Kongl. Maj:t af det nya reglementet för Riksgälds-kontoret.

Föredrogs ånyo Stats-Utskottets den 10 och 11 dennes bordlagda memorial N:o 88, i anledning af erhållen återremiss å Stats-Utskottets utlåtande N:o 74, rörande väckt fråga om tryckning af Bondståndets protokoll vid 1809—1810 års riksdag.

Herr Bergstedt: När detta ärende förra gången förevar till behandling i Kammaren anfördes, såsom mig synes, ganska talande skäl för att en utsträckning skulle gifvas åt det af Utskottet framställda förslag, i så måtto att till trycket skulle befordras ej allenast Konstitutions-Utskottets protokoll, memorial och utlåtanden vid 1809—1810 årens riksdag, utan äfven samma riksdags öfriga Utskotts handlingar. Det är emellertid ganska klart, att Stats-Utskottet icke

kunnat, nu i slutet af riksdagen, ingå i en undersökning af alla denna frågas detaljer, och i denna omständighet torde en förklaring ligga hvarföre Utskottet ej nu framställt ett förslag i den syftning återremissen angaf; men jag skulle emellertid beklaga, om ej de åsigter, som vid beslutet om återremissen här framställdes, vunne behjertande. Jag tror, att en önskvärd lösning af frågan kunde åstadkommas, om man utelemnade den långa listan på reglementariska föreskrifter, Utskottets betänkande innehåller om huru fullmäktige skulle förfara, och i stället helt enkelt uppdroge åt dem att till nästa riksdag inkomma med ett förslag i ärendet. På ett uppskof skulle ingenting vara att förlora. Jag kan åtminstone ej se det! Det enda vore, om under de åtta månaderna till nästa riksdag en eldsvåda uppstode, som förstörde de ifrågavarande handlingarna. Men man må väl hoppas, att detta ej inträffar! Och då i öfrigt chanserna att få en ordentlig utredning i frågan äro vida större, om frågans definitiva afgörande till nästa riksdag uppskjutes, får jag med anledning häraf anhålla om proposition derå, att Riksdagen måtte besluta uppdraga åt fullmäktige i Riksgälds-kontoret att genom lämplig person, på Riksgäldskontorets bekostnad, låta undersöka kostnaden för tryckning af Bondeståndets protokoll vid 1809-1810 års riksdag, samt, såsom bihang i särskilda samlingar, af Kongl. Maj:ts propositioner och skrivelser äfvensom Utskottens betänkanden, utlåtanden och memorial jemte öfriga dithörande handlingar samt att till nästkommande Riksdags Stats-Utskott afgifva fullständigt förslag i ämnet.

Grefve Mörner, Carl Göran: Jag får deremot, för min del, anhålla om bifall till Stats-Utskottets förslag. Utskottet har två gånger förehått denna fråga till handläggning och ej kunnat komma till något annat resultat. Jag kan ej inse angelägenheten af en så vidlyftig omgång med detta ärendes behandling, som den föregående talaren föreslagit.

Friherre Funck: Den mening, som förste talaren här uttalade och hvarpå han framställde yrkande, var äfven föremål för öfverläggning å Utskottets afdelning. Jag var temligen tvifvelaktig, hvilket som kunde vara det rätta, antingen att vidhålla det ursprungliga förslaget och endast trycka Bondeståndets protokoll och Konstitutions-Utskottets betänkanden, eller att tillmötesgå den åsigt, som innefattades i den återremiss, som från båda Kamrarna beslutades. Hufvudsakliga skälet, hvarföre man ej kunde fästa något afseende vid återremissen, är angifvet i detta betänkande. Det var omöjligheten för Utskottet att på den korta tid, som stod detsamma till buds, åstadkomma den utredning, som man ansåg nödig, för att kunna derpå grunda ett bestämdt förslag. Dessa handlingar, som voro föreslagna att tryckas, utgöra ej mindre än 26 band, och det skulle hafva varit nödvändigt att genomgå dessa band blad för blad, och såmedelst öfvertyga sig om hvad som borde och ej borde tryckas, för att komma till ett begrepp om kostnaden. Visserligen hafva åtskilliga kostnadsberäkningar inkommit till Utskottets afdelning, hvilka också kommit åtskillige Kammarrens ledamöter till del. Enligt dessa

skulle kostnaden uppgå till ett ganska obetydligt belopp, men afdelningen har förut haft tillfälle att öfvertyga sig om otillförlitligheten af sådana beräkningar, hvarföre den ansåg sig ej på desamma kunna grunda något bestämdt förslag. Då det emellertid ej kan ligga stor vikt på om tryckningen verkställs i år eller nästa år, och då det framför allt torde vara af vikt att få fullständig utredning, huruvida dessa Utskotts-protokoller m. m. kunna utan alltför stor kostnad tryckas, finner jag, för min del, ej något hinder för att, med frångående af Utskottets föreliggande förslag, instämma i Herr Bergstedts yrkande. Jag tror, att frågan ej kan annat än vinna på en ytterligare utredning.

Friherre Nordenfalk: Äfven jag biträder det af Herr Bergstedt framställda förslaget, dels emedan Stats-Utskottet sjelft erkänt, att en noggrannare undersökning af de ifrågavarande handlingarne i Utskottet ej kunnat ske, dels af det skäl, att jag inhemtat af en förteckning, hvilken är upprättad öfver samtliga riksdagsprotokollen och hvilken jag har i min hand, att för 1809—1810 årens riksdag finnes ett bihangstryck, hvilket innefattar de öfriga Utskottens protokoll, dels ock till följd af Stats-Utskottets i punkten a) framställda förslag, att Konstitutions-Utskottets protokolls-utdrag, betänkanden och utlåtanden m. m. skulle tryckas *samtidigt* med Bondeståndets protokoll, så att stilarne, så vidt ske kunde, måtte genom ombrytning begagnas för tryckning så väl af sistnämnda protokoll som af Konstitutions-Utskottets handlingar. Jag anser det nemligen vara högeligen opraktiskt, att, på samma gång Konstitutions-Utskottets betänkanden skulle intagas i ett särskildt bihang, tillika införa dem i Bondeståndets protokoll. Af alla dessa skäl anser jag lämpligt, att en utredning verkställs, helst jag ej inser saken kunna förlora på ett uppskof.

Herr Nordström: Jag instämmer till alla delar i det af Herr Bergstedt framställda förslaget.

Grefve Hamilton, Henning: Första Kammaren åsyftade utan tvifvel med återremissen ingenting annat än att tryckningen af 1809—1810 årens riksdagshandlingar skulle ske på ett annat och ändamålsenligare sätt, än Stats-Utskottet i sitt afgifna betänkande föreslagit. Detta mål kan vinnas genom ett antagande af Herr Bergstedts förslag, hvilket framför ett omedelbart beslut skulle hafva den fördelen, att Kamrarne komme i tillfälle att bedöma kostnaden för den ifrågavarande tryckningen innan den beslutas. Måhända behöfva ej alla handlingar omtryckas eller kan i öfrigt tryckningen verkställas på ett sätt, som medför ringare kostnad, än om man nu utan vidare undersökning omtryckte alla handlingar, sådana de befinnas. Jag kan ej se annat, än att man i öfverensstämmelse med de åsikter, som vid beslutet om återremissen gjorde sig gällande, har fullt skäl att godkänna Herr Bergstedts förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad yttrade Herr Grefven

och Talmannen, att under densamma hade yrkats dels bifall till Stats-Utskottets uti utlåtandet N:o 74 afgifna förslag och dels af Herr Bergstedt, att Kammarerna för sin del måtte besluta, att Riksdagen skulle uppdraga åt fullmäktige i Riksgälds-kontoret att genom lämplig person, på Riksgälds-kontorets bekostnad, låta undersöka kostnaden för tryckning af Bondeståndets protokoll vid 1809—1810 års riksdag, samt, såsom bihang i särskilda samlingar, af Kongl. Maj:ts propositioner och skrivelser, äfvensom Utskottens betänkanden, utlåtanden och memorial jemte öfriga dit hörande handlingar, samt att till nästkommande riksdags Stats-Utskott afgifva fullständigt förslag i ämnet.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till Stats-Utskottets utlåtande N:o 74, hvarvid svarades många nej jemte några ja, och sedermera proposition på antagande af Herr Bergstedts förslag, då svaren utföllo med många ja jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Föredrogs ånyo och bifölls Stats-Utskottets den 10 och 11 dennes bordlagda utlåtande N:o 89, i anledning af väckt motion om förändrad reglering af skjutsväsendet.

Föredrogs ånyo Första Kammarernas Tillfälliga Utskotts den 10 och 11 dennes bordlagda utlåtande N:o 12, i anledning af väckt motion om upphäfvande af ej mindre Kongl. förordningen den 15 Februari 1855 angående behandling af frågor om ersättning för understöd, som i fattigvårdssamhälle i ett af de förenade rikena Sverige och Norge lemnas nödlidande från det andra, än äfven 2 mom. i § 2 af fattigvårdsförordningen den 9 Juni 1871.

Herr von Gegerfelt: Att Andra Kammarernas beslut ej kan oförändradt bifallas, detta synes mig Första Kammarernas Tillfälliga Utskott hafva tydligt och klart ådagalagt. Vidare tror jag vi kunna vara ense om riktigheten af den utaf Utskottet uttalade grundsatts, "att svenskt fattigvårdssamhälles skyldighet att godtgöra statskassans förskjutna ersättning för tillfällig fattigvård och sjukvård, lemnad någon dess medlem inom Norge, ej må blifva vidsträcktare, än om vården lemnats inom annat svenskt fattigvårdssamhälle". Det återstår således att tillse, huruvida en sådan förklaring af stadgan är behöflig. För min del vågar jag besvara frågan derom med nej! Ty jag anser nu gällande lag och författning klar och tydlig i detta afseende. I 1855 års förordning stadgas, att vederbörande myndighet har att vidtaga åtgärder mot det fattigvårdssamhälle, som, enligt författningarne, kunde anses till fattigunderstöds utgörande förbundet. Nu är det klart, att, när 1871 års fattigvårdslag endast för vissa all stadgar skyldighet att ersätta fattigunderstöd, deraf följer, att

fattigunderstöd, lemnadt i Norge, ej skall af svensk kommun ersättas i annat fall, än der sådan ersättningsskyldighet eger rum emellan svenska kommuner. Man anmärker visserligen, att författningen ej alltid så tillämpats; men en så uppenbart felaktig lagtolkning bör, enligt mitt förmenande, ej föranleda lagförändring, helst då jag ej kan tänka mig, att högre myndighet, om klagan öfver ett dylikt beslut blifvit förd, kunnat fastställa detsamma.

På dessa skäl vågar jag yrka afslag å det föredragna betänkandet.

Herr Rosensvärd: Den fråga, som nu är före till behandling, har länge, i synnerhet i gränsprovinserna mot Norge, tilldragit sig en ganska betydande uppmärksamhet. Det är gifvet, att det skall kännas ytterligen betungande för en kommun att utgifva ersättning för den sjuk- eller fattigvård, som lemnats i Norge åt en person, som ej på många år varit i kommunen och som helt och hållet hunnit glömmas och om hvilken den ingenting känner. Det är visserligen sannt, att genom nya fattigvårdslagen har frågan inträdt uti en i viss mån förändrad ställning, men jag vågar dock påstå, att denna förändring icke är sådan, att ej ett förtydligande eller tillägg i 1855 års förordning kan vara behöfligt. Om vi betrakta föreskrifterna i samma förordning skall, om understöd lemnas i Norge, handlingarne först ingå till Norsk stiftsmyndighet och der pröfvas; sedan beloppet blifvit godkänt och fastställt skola uppgifterna insändas till det Norska statsdepartement, som förskjuter kostnaden; räknin-garne jemte handlingarne i målet skickas derefter till Sverige till Konungens befallningshafvande i det län, hvilket den person, som fått understödet, tillhört. På grund af dessa handlingar eger sedermera Kongl. Maj:ts befallningshafvande afgöra om och hvilket fattigvårdssamhälle i Sverige skall vidkännas kostnaden. Det är visserligen sannt, att författningen bör så tolkas, att ej svenskt fattigvårdssamhälle må vidkännas kostnad i annan riktning och till högre belopp, än svenska fattigvårdslagen bjuder, men det är ingalunda visst, att de handlingar, som komma till Kongl. Maj:ts befallningshafvande, äro så beskaffade, att de upplysa, huruvida den lemnade sjuk- eller fattigvården är af sådan beskaffenhet, att den är hänförlig till 29 § i nya fattigvårdslagen eller icke. Antaget, att handlingarne äro så fullständiga, att en pröfning i detta hänseende kan ega rum, återstår dock alltid den abnormiteten, att den svenska myndigheten ej kan ingå i någon pröfning af sjelfva beloppet, ty det är fastställt af annan myndighet, nemligen norska stiftsstyrelsen. Om en svensk kommun gör anspråk på ersättning af annan svensk kommun, får denna sednare kännedom om handlingarne i sin helhet, och om den ifrågavarande personen eger hemortsrätt inom kommunen, har Kongl. Maj:ts befallningshafvande att bestämma ersättningsbeloppet. Sådant kan ej förekomma i afseende å understöd lemnadt af Norsk kommun, enär det är afgjort af norsk myndighet, såväl att ersättning skall utgå, som ock ersättningens belopp. Häraf kan föranledas, att svensk myndighet kan komma att utbetala fattigvård till en i Norge vistande svensk person under förhållanden, som ej skulle förpligta svenskt

fattigvårdssamhälle att lemna understöd, för den händelse samme person vistats här i landet.

Vidare har Utskottets uppmärksamhet fästats derå, att, då fri sjukvård lemnas i Sverige på lasaretten åt medellösa personer, utan afseende på det lasaretsdistrikt, de tillhöra, kunna medellöse norrmän naturligtvis ej ställas i annan kategori än andra främlingar med hänseende till åtnjutandet af fri sjukvård, hvaremot ej denna förmån tillkommer svensk medborgare i Norge, utan det svenska fattigvårdssamhället får betala omkostnaderna för den sjukvård, som der lemnas en dess medlem. Detta är ett förhållande, som beror på att fattigvårdslagstiftningen är olika i de särskilda länderna. Beloppet, till hvilket denna ersättning från svenska kommunernas sida uppgått, har varit ganska vexlande. Enligt en uppgift, som blifvit mig lemnad, hafva de belopp, som af svenska kommuner godtgjorts svenska staten för sjukvård, lemnad till svenskar i Norge, uppgått för år 1868 till 2,942 R:dr 13 öre, år 1869 till 3,375 R:dr 8 öre, år 1870 till 4,239 R:dr 92 öre och för år 1871 till 4,020 R:dr 61 öre; och om jag blott håller mig till Wermland, uppgick den på denna provins belöpande ersättningen år 1868 till 311 R:dr 97 öre, år 1869 till 327 R:dr 97 öre, år 1870 till 327 R:dr 56 öre och år 1871 till 1,641 R:dr 18 öre. Och ofta händer det, att kostnaden för en enda persons underhåll uppgår till ett ganska betydande belopp.

Dessa omständigheter hafva föranledt dertill att, ehuru Första Kammarrens Tillfälliga Utskott ej ansett sig böra tillstyrka ett upphäfvande af 1855 års förordning, det dock ansett skäligt och billigt att hos Kongl. Maj:t anhålla om sådant tillägg i samma förordning, att derigenom oförtydbart komme att bestämmas, att svenskt fattigvårdssamhälles skyldighet att godtgöra statskassan förskjuten ersättning för tillfällig fattigvård och sjukvård, lemnad någon dess medlem inom Norge, ej må blifva vidsträcktare, än om värden lemnats inom annat svenskt fattigvårdssamhälle.

Jag anhåller om bifall till denna Utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till det förevarande utlåtandet och dels afslag derå; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till utlåtandet och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att anslag blifvit utfärdadt till sammanträdets fortsättning kl. 7 e. m.

Föredrogs ånyo Lag-Utskottets den 8 och 10 dennes bordlagda betänkande N:o 46, i anledning af återremiss af Lag-Utskottets utlåtande N:o 26, angående ändring af gällande stadganden rörande

skyldigheten att deltaga i byggnad och underhåll af tingshus och häradsfängelse.

Herr Faxe: För mig synes, som vore det förslag, Utskottet här framställt, sträckt vida längre, än återremissen bordt föranleda. Jag uppfattade hvad åtskilliga talare förra gången yttrade, så, som om dermed icke åsyftades, att ifrågavarande onus ovilkorligen borde af staten öfvertagas, utan att man ansåg, att de kostnader, som i anledning af underdomstolarnes förändrade organisation eller tingslagens sammanslagning kunde föranledas för nya byggnader, borde af staten bestridas. Men det synes mig icke lämpligt eller rätt, att staten skulle nu öfvertaga skyldigheten att bygga alla tingshus och häradsfängelser, som komma att uppföras. Jag tror, att detta blott skulle vara till hinder för den blifvande organisationen. Man kan tänka sig, att tingslag, som nu äro skilda, men lämpligen kunna sammanslås och hvilka behöfva uppföra nytt tingshus och fängelse, skulle gå in på sammanslagningen, för att få bidrag till kostnaderna; men om de skulle få detta bidrag *nu*, utan att tingslagen slås ihop, skulle det blott motverka den organisation, som åsyftas. Jag får därför till Kammarrens bepröfvande hemställa ett förslag så lydande:

“Att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t, i sammanhang med åtgärderna för underdomstolarnes förändrade organisation, täcktes taga under öfvervägande om och i hvad mån staten bör öfvertaga skyldigheten att bygga och underhålla tingshus och häradsfängelse samt, efter erforderlig utredning af frågan, derom till Riksdagen afgifva förslag.“

Friherre af Ugglas: Jag vill icke inlåta mig i sjelfva hufvudfrågan, som Utskottet här framställt eller angående lämpligheten att staten skulle öfvertaga denna byggnadskyldighet. Jag vill tillika erkänna, att jag uppfattat Första Kammarrens återremiss i den allmänna syftning, som här af Utskottet blifvit angifven, men jag kan icke neka, att de betänkligheter, Herr Ribbing i sin reservation angifvit, synas mig vara beaktansvärda. Går man till de motioner i ämnet, som utgjort föremål för Utskottets behandling, äro de två till antalet. Den ena innehåller: “att Riksdagen ville uti underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådana förändrade stadganden angående deltagande i byggnad och underhåll af tingshus och häradsfängelse, att dessa åligganden blifva för medlemmarne af tingslagen efter billiga grunder gemensamma;” och den andra: “att 4 § i 26 kapitlet Byggningsbalken får den förändrade lydelsen, att alla inom häradet blifva skyldiga att i byggande och underhåll af tingshus och fängelse efter fyrktal deltaga.“

Dessa båda motioner innefatta icke någon annan förändring i 26 kapitlet 4 § Byggningsbalken, än att med bibehållande af den i samma paragraf intagna grund, att “tingshusbyggnad skall hvart härad bygga“, denna skyldighet endast utsträckes inom sjelfva häradet. Det synes mig vara en helt annan fråga, som Utskottet här framlagt; ty den afser att, med frångående af sjelfva denna grund, på staten

hvälfva hela denna byggnadsskyldighet. Om man också antager, att ett Utskott kan vara berättigadt, i anledning af en motion, att framlägga ett derifrån något skiljaktigt förslag, synes mig likväl tveksamt, om Utskottet kan frågå hela grunden i motionen och framkomma med ett alldeles nytt förslag. Jag kan icke neka, att dessa betänkligheter hos mig framkallat en viss tvekan, huruvida det skulle vara fullt grundlagsenligt att bifalla, hvad Utskottet i detta betänkande föreslagit, och jag har ansett mig skyldig att uttala detta, för den händelse att någon af Kammarans ledamöter skulle dela mina betänkligheter. Jag vill dock icke framställa yrkande om afslag, såvida icke den af mig nu uttalade åsigt skulle vinna understöd.

Grefve Mörner, Oscar: Hvad först angår den här gjorda anmärkningen i formfrågan, vill jag medgifva, att den icke saknar all anledning; men såvida den satsen är riktig, att det mindre inbegripes i det större, måste äfven medgifvas, att, då det tillhör Lag-Utskottet att utarbete lagförslag i dit remitterade ämnen, och det blifvit föreslaget, att en lindring skulle ske för en del personer i skyldigheten att bygga tingshus och häradsfängelser, Utskottet gått deras önsknings till mötes, då Utskottet icke allenast föreslagit en lindring utan rent af att de skulle slippa denna skyldighet. Det, som åsyftades i motionerna, var att vinna den största möjliga fördel och denna har Utskottet också sökt bereda. Det är gifvet, att, om man öfverlägger, huru byggnadsskyldigheten skall kunna ordnas, man har att tillse, om detta icke kan ske på flera sätt. Utskottet tillät sig dessutom icke i det första betänkandet att framkomma med den hemställan, som nu blifvit gjord, utan i Kammaran yrkades återremiss på sådan grund, som nu af Utskottet blifvit omfattad, och då frågar jag, om Utskottet icke bordt uppmärksamma en sådan antydning. Jag kan således icke anse, att Utskottet här öfverskridit sin kompetens. En Kammarare kan naturligtvis också misstaga sig; men då denna sak icke kunde anses klar eller utredd, utan det hystes tvifvel om den fölle inom gränsen af Utskottets behörighet, fann Utskottet sig icke böra sätta sig upp och mästra sina principaler. På så sätt upptogs denna sak i Utskottet till pröfning på den grund, som Kammaran framlagt, och som, så vidt man kunde finna, äfven i Andra Kammaran vunnit sympatier och anklang. I Utskottet har äfven detta förslag haft sympatier, hvarföre vi, med den ledning vi fått, sökt att fortgå på den föreslagna banan och nu framkommit med detta förslag till en förändring, som Utskottet ville lifligt förorda.

Beträffande det af Herr Faxe framställda förslag till tillägg, får jag säga, att jag hoppas, att det icke måtte blifva antaget. Man måste här ställa sig på den grund, antingen är det rätt att staten bygger dessa tingshus och fängelser eller icke? Om man säger, att detta icke är något statsbestyr, afslår man denna hemställan; anser man åter att det är ett statsbestyr, så lærer statens skyldighet enligt rättsgrund vara lika stor, ehvad någon reglering af domsaga skett eller icke. Aldre förhållanden kunna gälla såsom försvar för det bestående, men icke uppställas såsom någon rättslig grundsats,

och att i fordna tider häraderna ålades bygga tingshus och fängelse, stod i full harmoni med den tidens vanor att så vidt möjligt på kommuner och enskilde utskifta statsbördorna, hvarifrån indelta löner med mycket dylikt har sitt upphof. Med vår tids hushållning öfverensstämmer åter, att staten direkt både uppbar sina inkomster och ombesörjer sina utgifter.

Att detta förslag skulle hindra en sammanslagning af domsagorna, är ett argument, som jag icke kan fatta; tvärtom synes förslaget mig böra i hög grad befrämja en sådan åtgärd, i synnerhet som det icke är förslaget annat än att tillses måtte, huru på billiga *vilkor* staten skulle åtaga sig omedelbart ifrågasatta skyldighet. Då är ju tillfälle intaga sådana förbehåll, så att hvarken oskälig förmån må tillskyndas de nu byggnadsskyldige, eller staten öfver höfvan betungas.

Då båda Kamrarna uttalat sig genom återremisser därför att staten verkligen bör såsom ett statsbestyr omhändertaga byggandet af tingshus och fängelser, samt några kraftiga skäl deremot icke blifvit framförda, får jag alltjemt yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Bennich: Då Friherre af Ugglas, ehuru han anført skäl för afslag, likväl icke framställt något bestämdt yrkande derom, ber jag att få göra det, och jag vågar till stöd därför åberopa dels hvad Friherre af Ugglas yttrat, dels ock hufvudsakligen de skäl, som Herr Ribbing i sin reservation närmare utvecklat. Efter min tanke är det angeläget, att Kamrarna aldrig träda öfver gränsen för de former grundlagen bestämmer för ärendenas behandling, och jag tror, att man knappt kan betvifla, att Lag-Utskottet här, såsom en inom motionstiden väckt fråga, upptagit och understödt ett förslag, hvilket långt efter motionstidens utgång först blifvit ifrågasatt. På denna grund anhåller jag om afslag.

Friherre Nordenfalk: Jag anhåller att få veta, om Andra Kammarens beslut blifvit genom protokollsutdrag denna Kammare delgifvet.

I anledning häraf tillkännagaf undertecknad, att Andra Kammaran bifallit förevarande betänkande.

Friherre Nordenfalk: Då den skrifvelse, Lag-Utskottet föreslagit, är, såsom redan blifvit anmärkt, så omfattande, att Kongl. Maj:t derigenom blir fullkomligt i tillfälle att taga i öfvervägande alla de vilkor, på hvilka sakens genomförande lämpligen kan ske, tror jag, att den förändrade skrifvelse, som den förste talaren föreslagit, icke är af behofvet påkallad, och jag ber att få fästa uppmärksamheten derpå, att en annan formulering vore detsamma som afslag på hela saken denna gång. Hvad angår den siste talarens anmärkning har, såsom också reservanten omnämnt, den åsigt i Utskottet gjort sig gällande, att hufvudmotivet i de motioner, öfver hvilka närvarande betänkande är afgifvet, är att få jordbruksnäringen befriad från nu densamma åliggande skyldighet att *ensam* bekosta

tingshus- och fängelsebyggnad, hvaremot *sättet*, hvarpå detta skulle ske, i motionerna är en fråga af jemförelsevis underordnad vikt. Jag tror, att Utskottet haft goda skäl för sin formulering af den skrifvelse, som finnes i föreliggande betänkande, om hvars bifallande jag får anhålla.

Herr Nordström: För ett par år tillbaka, om mitt minne ej tager felt, förevar samma fråga, som nu till pröfning och blef då efter omständlig diskussion afslagen. Då en ledamot af Riksdagen nu begagnat sin rätt att å nyo väcka densamma, men alla de omständigheter, som då verkade till afslag, ännu oförändradt äro desamma, borde väl utgången äfven nu bliwa enahanda. Den frikallelse från deltagande i byggande af tingshus och häradsfängelse inom hvarvt härad, som nu är det ypperliga frälset i lag medgifven, har sin grund i Adelns ståndsprivilegier; och så irrationelt och obilligt detta privilegium än är, erfordras för dess återkallande, i följd af 114 § Regeringsformen, Adelns speciela samtycke såsom stånd. Något sådant är ännu icke gifvet, och frågan måste således redan på denna grund tills vidare falla. Huruvida lösningen af frågan slutligen borde ske på sätt Lag-Utskottet nu föreslagit, eller genom statens öfvertagande af kostnaderna för uppförande af dessa hus, är dessutom en särskild sak. Ifrågavarande byggnadsskyldighet har ålegat häraderna från äldsta tider såsom en kommunalangelägenhet, från de tider, då häraderna ännu bildade likasom små förbund i samhället, och befolkningen inom hvarvt härad samlades på tingsplatserna för att under ledning af sin höfding handhafva både sina, gemensamma, ekonomiska angelägenheter och sina till rättsområdet hörande tvister af olika slag. Naturligt var då, att häraderna äfven skulle vidkännas kostnaderna för tingshusen och fängelserna; det onaturliga deremot är, att någonsin någon inom häradet bofast man och jordegare kunde från deltagande i kostnaderna frikallas.

Häradernas ställning i dessa afseenden är ännu enahanda som fordor och statens mellankomst på det föreslagna sättet torde väl icke på fullt bindande skäl kunna motiveras. I visst afseende eger dock allaredan en sådan mellankomst rum, nemligen sålunda, att, då häradsfängelserna begagnas äfven för transportfångar, Kronan deltagar i deras byggande jemte häradsoerna.

För öfrigt och hvad angår Lag-Utskottets nu framlagda förslag, kan man ej undertrycka den anmärkning, att Utskottet dervid öfverskridit sin befogenhet. Motionen gick ut på ifrågavarande byggnadsskyldighets fördelning efter billiga grunder på alla medlemmar af tingslagen. Lag-Utskottet deremot föreslår nu, att, med befrielse för häraderna eller tingslagen, byggandet skulle öfvertagas af staten och på dess bekostnad. Sådant innefattar två olika frågor, och som iakttagande af stadgade former för riksdagsärendens behandling är af största vikt, måste man äfven därför nu yrka afslag på Utskottets förslag.

Herr Almquist: Jag är väsendtligen förekommen af den siste ärade talaren och en föregående, och instämmer jag fullkomligen

deruti att formen är öfverträdd och att en skrifvelse, sådan som här föreslagits, ej vid denna riksdag kan af Kamrarne beslutas. Inom Utskottet uttalade jag samma mening och åberopade till stöd derför, att motionerna i ämnet gingo ut på att sådana förändrade stadganden angående deltagande i byggnad och underhåll af tingshus och häradsfängelse måtte vidtagas, att alla inom häradet eller tingslaget blefve skyldiga att deri deltaga, men ingalunda att staten skulle öfvertaga detta åliggande. Man har åberopat att under diskussionen förra gången ämnet förevar sådana uttalanden egt rum, att Utskottet deraf haft anledning föreslå en sådan skrifvelse som den föreliggande. Jag för min del tror ej att ett yttrande, som föranleder till återremiss, kan få föranleda Utskottet, som saknar motionsrätt, att framkomma med ett förslag, hvarom fråga ej blifvit i vederbörlig ordning väckt. Man vill nu säga, att motionen hade samma syfte som skrifvelsen, men då motionen innebär att skyldigheten skall fördelas på alla häradets innevånare, men skrifvelsen deremot att staten skall öfvertaga densamma, kan jag ej finna annat än att detta är två olika saker. Man åberopar vidare att så har skett förut, att Utskottet med anledning af ett förslag kommit fram med ett helt annat; jag vill visst ej bestrida att så skett, men det är i så fall ganska illa, och exempel, som innefatta lagöfverträdelser, böra ej godkännas och upptagas till efterföljd. Jag tror det ligger vikt uppå att vi hålla fast vid hvad lag är, och jag beklagar den moderna tendensen i en motsatt riktning; i synnerhet bör representationen hålla grundlagens bud i helgd, och enligt densamma har Lag-Utskottet ej annan rätt än att meddela utlåtanden öfver dit hänvisade ärenden samt att göra jemkningsförslag och redaktionsförändringar, men ej att framlägga helt andra eller alldeles motsatta förslag. I sjelfva saken hyser jag den åsigten, att denna fråga bör ställas i sammanhang med omregleringen af domstolarne. Om staten nu åtager sig att bygga tingshus och häradsfängelse å landet, ligger det nära till hands för städerna att begära få fängelser och sessionsrum för sina domstolar byggda på statens bekostnad. Genomdrifves det innan domstolsorganisationen egt rum, så är det ganska säkert att städerna ej afstå sin rätt af sjelfva välja domare och då kan ej någon genomgripande reorganisation utföras; för denna sak skulle det således rent af vara skadligt om ett beslut fattades i den riktning Utskottet föreslagit. På dessa skäl anhåller jag således om proposition på afslag.

Friherre af Ugglas: Då de formela betänkligheter, jag tog mig friheten uttala, här vunnit understöd, förenar jag mig i det framtälda yrkandet om afslag. Jag ber att, med anledning af Friherre Nordenfalks och Grefve Mörnerns yttranden, att motionens hufvudsyfte bifallits genom Utskottets förslag, få fasta uppmärksamheten på att dessa Herrar nämnde det hufvudsyftemålet skulle vara jordens *befriande* från denna tunga, men det är en sak, hvarom motionen ej handlar, utan talar den endast om *lindring*, och så upplättades också frågan af Utskottet i det förra betänkanudet. Motionären kan verkligen blifva förundrad öfver den tolkning Utskottet gifvit åt hans

motion. En motionär föreslår till exempel att staten skall öfvertaga en skyldighet, som hittills ålegat endast en del innevånare, men nej säger Utskottet, det bör i stället vara så, att alla skola dela bördan. Jag vågar tro att Utskottet ej har full rätt att på så sätt på fri hand ändra motionen och öfvergifva motionärens afsigt. Jag anhåller derfore om afslag.

Grefve Mörner, Oscar: Skulle man granska förfaringssättet med en mängd af de till Lag-Utskottet hörande ärenden, tror jag man skulle finna att Utskottet, om det inskränkte sig inom en så trång ram, som man här i dag, jag vet ej af hvad anledning, yrkar, komme att uträtta ganska litet. De flesta motioner äro skrifna af personer med föga kännedom om formen, men med vilja att nå ett visst mål, ehuru de sakna förmåga att klart och redigt framställa detta mål eller utveckla hvart-hän de syfta. Det står nu i Regeringsformen att Lag-Utskottet åligger att utarbete de från Kamrarne remitterade förslag till civil-, kriminal- och kyrkolagarnes förbättring. Lag-Utskottet har, har så vidt jag kunnat finna, trots att dess skyldighet ej vore att med den mest kritiska noggrannhet bedöma huruvida motionären gifvit ett fullständigt uttryck åt hvad han med motionen afsett, utan har Utskottet, då det trots sig se hvad han åsyftade, ansett att dess pligt kräfde, att det likväl yttrade sig om motionens verkliga syfte, då ett godt mål derigenom kunde befrämjas, att dess uppgift var att utreda, ej att undertrycka, med ett ord framlägga saken i ett skick att beslut kunde fattas. Det händer ganska ofta att Utskottet måste komma fram med förslag, som ej af motionären påpekats. Det är ej länge sedan då Utskottet, med anledning af Kongl. Maj:ts proposition om häradsstingen, ansåg sig behörigt och berättigadt att föreslå flera förändringar, om tingspredikan, om contumacialförfarandet, om nämnden med mera, hvarom ej den Kongl. propositionen innehöll någonting eller eljest motion blifvit väckt, men som Utskottet ansåg vara en nödvändig följd af det första beslutet. Kongl. Maj:ts förslag kunde likväl antagas alldeles oberoende af dessa förändringar, men då skedde ingen anmärkning mot Utskottet, antydande att man ansåg att Utskottet tagit något initiativ, hvarigenom det öfverskridit den befogenhet grundlagen tillerkänner detsamma. Tvärtom har Utskottet haft nöjet se sitt förslag af Kamrarne antaget, och blir det nu äfven gilladt af Kongl. Maj:t, blir det lag. Hvad är det nu för förfärligt som har skett? Här har blifvit väckt en motion i fråga om byggandet och underhållet af tingshus och häradsfängelse. Hade motionärerne kunnat ana ock tro att de i så vidsträckt grad som Utskottet hemställt skulle kunna vinna sitt mål, hade de säkerligen sjelfva med största nöje sådant föreslagit, de kunna ju ej önska sig det förmånligare. Troligen hafva de ej haft så noga reda på formerna och ej insett huru de borde framställa saken. Deras motion antyder ovilkorligen den åsigt, att en förändring är nödvändig och de hemställa, huruvida den exempelvis ej må ske på ett visst sätt. Hvad föreligger då Lag-Utskottet att göra? Jo först att tillse om förändringen är nödig och nyttig. Det tycker Utskottet vara fallet, och det tillkommer då Utskottet att se till huru det kan nå målet. Skall Utskottet då vara

alldeles bundet vid den väg motionärerne föreslagit eller eger det ej rätt att föreslå den bästa möjliga väg? Jag har ej kunnat uppfatta Utskottets åliggande ur en så trång synpunkt som af en del talare blifvit gjordt, utan anser att det egde rätt att, så länge det höll sig till frågan om tingshus och häradsfängelse, framställa det förslag, som det ansåg vara det bästa, och då måtte det väl ej vara oriktigt att Utskottet framlagt detta förslag, som vid återremissen af flere talare i denna Kammare framhölls och äfven tyckes hafva otvetydigt legat till grund för Andra Kammarens återremiss. Man har sagt att skyldigheten att hålla tingshus vore lika gammal som sjelfva häradsindelningen, således uråldrig. Jag vill för min del ej gå långt bort i hedenhös; göra vi det så skola vi till exempel finna, att de äldsta tingsställena voro de så kallade domarestenarne, men jag har därför ej hört talas om någon skyldighet att underhålla sådana. Utan att vi alla äro så djupt bevandrade i Sveriges historia, hafva vi dock säkerligen alla kastat en blick deri och hafva åtminstone någon smula reda på våra gamla förhållanden; vi veta sålunda att, exempelvis, landet var fördeladt i skeppslag, der allmänheten utrustade skepp och så for med konungen i härtåg, vidare utrustades proviant, skeppsvist, och det var då vanligt att allting utgick på det viset genom direkta sammanskott och åtgöranden af jordegarne. Sedan växte staten och samhället så småningom allt mera, men i vår äldsta historia synes staten hafva varit ett mycket otydligt och dunkelt begrepp; odalmännen voro män för sig och regenten hade en ganska inskränkt myndighet, som synes deraf, att han emellanåt kunde slås ihjäl, utan att det för gerningsmännen medförde några särdeles menliga påföljder. Efter hand framträdde emellertid statens begrepp tydligare och i och med att den ordnades började den fordra än det ena än det andra, men gamla vanor äro ej lätta att upphäfva, och många onera ligga ännu kvar och uppbaras eller utgå fortfarande omedelbart in natura, så är fallet bland annat med dessa tingshusbyggnader. I den mån emellertid som staten, från att vara en allmän hushållsanstalt, alltmera öfvergår till hvad den bör vara, en rättsinstitution, bör den väl äfven öfvertaga de attributer som tillkomma densamma som sådan och dervid ej låta hindra sig af gamla föråldrade institutioner. På hvad grunder en ärad talare yttrat sig så mycket om städerna, förstår jag ej, i hans förslag till beslut stod ej någonting derom, utan det har kommit till sedan, möjligen därför att jag sade något derom; jag vidblifver hvad jag har sagt om städerna, ty då städerna komma till insigt af att de blifva befriade från byggnadsskyldigheten i den mån de förena sig med landsorten, är det påtagligt att alla krafter komma att samverka till en sådan förändrad domstolsorganisation att derigenom vinnas en bättre lagskipning, hvilket just är det mål vi alla önska vinna. Man har sagt att tingssalen så mycket användes för orternas behof, men det vågar jag bestrida, och det på grund af den erfarenhet jag vunnit under de 26 år jag bott på landet, i skilda trakter; det händer sannerligen ej ofta, de ärenden som der afhandlas och röra häradet äro mycket få och förekomma mest vid de ordinarie tingen; för resten händer det att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande dit utsätter sammanträden, hvilka kunna gälla än

hela domsagan än till och med hela länet. Att häradets för sådana i alla fall temligen sällan förekommande ändamål skall bygga och underhålla dessa byggningar, dertill kan jag ej finna någon anledning. Huruvida de adliga privilegierna hafva något härmed att göra, lemnar jag derhän, jag vill ej bestämdt uttala mig för det ena eller andra, utan suspenderar mitt omdöme tillsvidare. Då Riksdagen i den föreslagna skrifvelsen skulle anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta vidtaga erforderlig utredning af frågan, lär väl ej heller denna sida af saken undgå Kongl. Maj:ts uppmärksamhet, utan kunna vi förvänta att få äfven den utredd.

Vill man ej göra någonting, må man då afslå motionen, men hvad händer då? Jo, frågan kvarstår och vi få från riksdag till riksdag höra samma klagan och påståenden, och det är ej alldeles obefogadt, när man vill att en del af samhället skall bygga och underhålla hus, som äro af vigt för samhället i dess helhet, utan det skall återkomma ständigt och jemnt. Jag kan ej finna att det skulle vara mera rättvist, om man nu, i stället för att lägga bördan på samhället som den tillhör, lade den på några flera individer derför att de förut varit befriade derifrån. Då är det väl bättre att samhället säger: rättsskipningen är min pligt och jag vill då äfven öfvertaga detta som dermed sammanhänger. Följden blir att landets innevägnare få finna sig i den beskattning, som deraf blir nödvändig och som kommer att ingå bland statens öfriga inkomster; statsutgifterna komma naturligtvis att ökas med så mycket som behöfs för att vinna detta mål, men deruti må man väl finna sig, då man från början vetat att det ej kunde undvikas utan måste ske för uppfyllandet af statens kraf. Jag vågar således fortfarande påyrka bifall.

Friherre Nordenfalk: En ärad talare på östgötabänken uppgaf, att jag öfversatt den ärade talarens yttrande dermed, att motionen afsåge, att få jordbrukaren befriad från den här ifrågavarande skyldigheten. Sådant var, såsom protokollet torde utvisa, icke mitt yttrande, utan att jordbrukaren måtte befrias från den honom åliggande skyldigheten, att *ensam* vidkännas kostnaden för dessa byggnader.

En annan talare från Norrland trodde, att, om nu en skrifvelse afläts, så skulle staten snart få skyldighet att äfven bygga och underhålla fängelser och i städerna domstolslokaler.

Med anledning häraf ber jag att få hänvisa honom till slutet af skrifvelseförslaget, der det heter: "att det af Kongl. Maj:t lämpligt funna förslaget skulle underställas Riksdagens pröfning".

Till skälen för aflåtandet af en skrifvelse i detta ärende ber jag att ytterligare få lägga, att, då Riksdagen redan till Kongl. Maj:t aflåtit tvenne skrivelser i afseende på en annan art af byggnadsskyldighet och Kongl. Maj:t således kommer att taga frågan under ompröfning, så torde det vara skäl, att äfven denna byggnadsskyldighet dervid tages i betraktande. Jag yrkar fortfarande bifall till Utskottets hemställan.

Herr

Herr Nordström: Ehuru jag med största nöje erkänner allt hvad som är riktigt i den historiska framställning som gjordes af den adle Grefve, hvilken nyss hade ordet, vill jag dock nu ej inlåta mig vidare i den delen af ämnet, utan endast yttra några ord om den formela delen af frågan. För en representativ församling är det alltid af största vikt, att de föreskrifna formerna för hennes och hennes komitéers befogenhet och maktutöfning noggrannt iakttagas och upprätthållas. Hon kan eljest så lätt öfvergå till att blifva en rabulist-församling, som störande ingriper i samhällsfrågornas lugna och värdiga pröfning och behandling. Om någonstades, så är det här högst angeläget, att icke glömma tillämpningen af den praktiska visdomssatsen: principii obsta; och så länge i afseende å förevarande ärende någon proposition eller motion ej kan uppvisas derom, att byggande af tingshus och häradsfängelser skulle öfvertagas af staten, kan ej heller Lag-Utskottet, som icke i grundlag har sig något initiativ tilldeladt, anses befogadt, att för egen del framställa förslag derom. Det har endast att afgifva utlåtanden öfver frågor, som till dess pröfning af Riksdagen hänskjutas, och att antingen tillstyrka eller afstyrka bifall å dem, men ej något annat, eller mer. Genom sitt ifrågavarande förslag, hvartill hvarken proposition eller motion gifvit anledning, har Utskottet således öfverskridit sin befogenhet, och redan på denna grund kan förslaget väl ej annat än afslås.

Friherre Sprengtporten: Jag instämmer till alla delar i den siste talarens yttrande, att man icke kan gå tillväga med nog samvetsgrannhet, då det är fråga om att upprätthålla grundlagens helgd. Men jag kan icke sträcka denna ömtålighet eller denna samvetsgrannhet så långt, att man derigenom, utöfver lagens mening, inskränker Utskottens och Riksdagens egen verksamhet.

Om vi gå till sjelfva saken, så torde det få medgifvas, att hufvudfrågan, som här behandlas, är den om en förändrad lagstiftning i afseende å byggnad och underhåll af tingshus och häradsfängelse; och om jag t. ex. antager, att Lag-Utskottet, i stället för att tillstyrka förslaget, hade helt enkelt inskränkt sig till att anföra sin åsigt och föreslå Riksdagen, att hos Kongl. Maj:t begära utredning af frågan, utan att särskildt uttala, i hvilken riktning denna borde gå, så skulle väl Utskottet icke hafva varit förhindradt att, åtminstone i motiverna, uttala sin tanke i sjelfva hufvudfrågan, eller att staten borde öfvertaga underhållet af dessa byggnader. Om skrifvelsen i denna form framkommit till Kongl. Maj:t, så hade den sagt precis detsamma som nu, ty Kongl. Maj:t lär under sådana omständigheter icke hafva kunnat underlåta, att fästa sig vid motiveringen.

Jag kan dessutom icke instämma i den mening, som åtskillige talare hafva framställt, att Lag-Utskottet tagit initiativ i denna fråga, ty det är Riksdagen, som tagit detta initiativ. Det är riksdagen, som uttalat den mening hvarom här är fråga och återremitterat ärendet till Utskottet, under uttryckande af den åsigten, under sina öfver-

läggningar, att denna skyldighet borde tillhöra staten. Och derpå var det väl Lag-Utskottets åliggande, att gifva något svar, och detta kunde icke blifva något annat än ett, som öfverensstämde med Utskottets uppfattning.

Jag delar helt och hållet den tanken, som en högt aktad talare inom denna Kammare tillkännagaf, då frågan förra gången här förevar, att det bör vara statens skyldighet, att bekosta de institutioner, som behöfvas för rättväsendets upprätthållande. Man har deremot framställt den invändningen, att i sådan händelse borde staten öfvertaga denna skyldighet, icke blott i landsbygden utan äfven i städerna. Härpå kan jag icke ingå, enär förhållandena torde vara i väsendtlig mån olika. Städerna hafva nemligen åtskilliga inkomster, som äro dem af staten upplåtna, för mer eller mindre obestämda föremål under namn af tolag, bränvinsutskänkningsmedel, vågpenningar m. m., och öfver hvilkas användande staten icke afsagt sig kontrollen. Det synes sålunda, att en vidräkning erbjuder sig; men af dylika fördelar tillfalla intet eller högst obetydligt landsbygden, ehuru väl den indirekt får skatta till dem, som äro städerna förbehållna.

Ser man frågan ur praktisk synpunkt och i synnerhet tager i betraktande de stora kostnader, som blifva förenade med uppförandet och underhållet af dessa byggnader, i sammanhang med införandet af en ny domstolsorganisation, framstår ännu klarare nödvändigheten af denna byggnadsskyldighets öfvertagande af statsverket.

Uppå de af mig anförda skäl, yrkar jag bifall till Utskottets hemställan.

Herr von Möller: Då detta ärende sist här i Kammaren förevar, hade Utskottet uppställt sitt betänkande så, att Riksdagen skulle i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t måtte låta utarbета förslag till sådana förändrade stadganden, angående ifrågavarande byggnader, att dessa åligganden blefve för medlemmarne af tingslagen efter billiga grunder gemensamma; och i motiveringen till detta betänkande uttalades den åsigt, att fyrkalet borde läggas till grund för utgörande af ifrågavarande skyldighet. Jag motsatte mig detta och yrkade afslag.

Under den diskussion, som härom uppkom, yttrades af en talare, till hvars ord denna Kammare gerna lyssnar, just den åsigt, som Lag-Utskottet lagt till grund för detta sitt betänkande. Den ärade talaren yrkade till och med först en återremiss i denna syftning, ehuru han sedermera afstod från detta yrkande. Jag återtog då i stället mitt yrkande om afslag och upptog hans anhållan om en återremiss.

Hvarföre har Kammaren återremitterat ärendet? Jag kan icke finna, att detta skett i något annat syfte, än att denna skyldighet måtte öfverflyttas på staten. Jag instämmer i detta yrkande, ty jag anser denna grundsats, såsom varande den enda rättvisa, böra tillämpas på alla frågor, hvilka lika med denna afse att på den privilegierade jorden eller andra samhällsklasser lägga en börda, från hvilken de förut varit befriade.

Vi hafva nyligen i denna Kammare haft en diskussion om grundskatterna. Stats-Utskottet föreslog att dessa skulle aflösas och afskrifvas. Några reservanter ville uppställa en annan norm, men det låg dock äfven i deras förslag ett uttalande, att man borde genom en aflösning befria den alltför hårdt beskattade jorden från en del af dess börda. Skall man då begära, att innehafvarne af privilegierad jord, som hittills varit befriade från ifrågavarande onus, skulle vara villiga att utan någon slags godtgörelse åtaga sig ytterligare denna tunga. Då här blott är fråga om att utjemna denna skyldighet, kan detta icke ske på annat sätt, än att det blifver staten, som åtager sig den. Det var derföre, som jag omfattade den ärade talarens åsigt och upptog yrkandet om återremiss, hvilken äfven blef af Kam-maren besluten. Andra Kammaren instämde deri, (men der hade icke föregått någon diskussion, hvaraf Utskottet kunde hafva någon ledning). Jag frågar, har då Lag-Utskottet brutit mot formerna, då det ställt sig till efterrättelse bägge Kamrarnes beslut? Jag erkänner, att jag icke är hemmastadd i formerna, och jag har deltagit i Utskottets beslut derför att jag ansåg det vara uppslag till den enda väg man kunde gå, för att icke med orättvisa behandla den privilegierade jorden. Skulle nu Kammaren af formela betänkligheter afslå denna Utskottets hemställan, så torde deraf icke följa något värre, än att frågan får hvilat till nästa riksdag. Jag yrkar emellertid bifall.

Grefve Hamilton, Henning: Jag tillåter mig icke någon anmärkning mot det sätt, hvarpå andre ledamöter motivera sitt beslut i frågan, men vill icke heller medgifva Grefve Mörner någon rätt att säga, att, då jag röstar för afslag å betänkandet, detta sker derför, att jag icke önskar någon förändring i nu gällande stadgande, och jag anser mig derföre böra till protokollet yttra, att det endast är af formela skäl, som jag icke kan biträda Utskottets hemställan.

Derom äro vi alla öfverens, att någon motion icke blifvit i laga tid väckt om statens öfvertagande af skyldigheten att bygga tingshus och häradsfängelse, äfvensom derom, att Lag-Utskottet icke eger motionsrätt, och då Riksdagen i frågor, som icke utgjort föremål, för en Kongl. proposition, icke kan fatta beslut annorlunda, än på grund af i laga ordning framställda förslag, synes mig deraf oemotståndligt följa, att innevarande Riksdag icke kan besluta statens öfvertagande af berörda byggnadsskyldighet. Till stöd för en motsatt åsigt anföres, att denna Kammare återremitterade Utskottets förra betänkanke endast på grund af ett yttrande i den syftning, som i Utskottets nu föredragna utlåtande gjort sig gällande, och detta medgifver jag utan all tvekan, men derom är ju ingen tvist. Frågan är blott den, om den ledamot, som afgaf det yttrande, på grund hvaraf återremiss egde rum, hade rätt att få detta yttrande behandladt såsom en motion, eller, med andra ord, om tiden för motioners väckande kan utsträckas ända derhän, att när helst ett Utskott under riksdagen afgifver utlåtande i ett ämne, man är berättigad att få hvilken fråga som helst, som med detta ämne står i sammanhang, underkastad Riksdagens pröfning. Hade den nämnde ledamoten icke

denna rätt, då har Utskottet icke heller varit befogadt att stödja sitt utlåtande på en rätt, som icke fanns till. I sitt första utlåtande hade Utskottet ganska riktigt hållit sig inom den i laga tid väckta motionens gräns, men i det nu föredragna öfverskridit densamma, och detta är det skäl, hvarföre jag anser Kammaren icke grundlagsenligt kunna bifalla detta sednare utlåtande.

Man anmärker deremot, att, om jag häri hade rätt, skulle en återremiss varit gagnlös, då den icke grundade sig på något annat än den åsigt, som nu inom Utskottet gjort sig gällande. För min del tror jag det icke. Jag deltog i beslutet om återremiss, utan att dervid sätta i fråga, att innevarande Riksdag skulle kunna besluta i den riktning Utskottets nu föreliggande utlåtande anvisar, emedan jag föreställer mig, att det stöd, Kammaren genom återremissen gaf åt det dervid afgifna yttrandet, skall för blifvande motionärer och Lagutskott anvisa den väg, på hvilken en förändring af ett nu öfverklagadt förhållande skall kunna vinnas.

På grund häraf förenar jag mig med ledamoten från den öfvergifna jemtlandsbänken.

Friherre De Geer: Jag har, då ärendet förra gången utgjorde föremål för Kammarens öfverläggningar, yttrat min tvekan, huruvida Lag-Utskottet kunde vara befogadt att inkomma med en hemställan i den syftning, som nu skett. Jag finner detta ännu vara tveksamt, men jag kan dock icke gå så långt, att jag anser det vara alldeles tydligt, att Utskottet öfverskridit sin befogenhet. Då en motion blifvit väckt, att en förändring måtte vidtagas i fråga om underhållsskyldigheten af tingshus och häradsfängelse, så att detta onus skulle blifva för alla kommunens medlemmar efter en billig grund gemensam, så synes det mig vara strängt att binda det Utskott, som skall handlägga sådana frågor, om icke Utskottet, i fall det finner, att en dylik billighet icke kan uppnås med mindre än att alla kommunerna i detta afseende sammanslös och onus öfverflyttas på staten, skulle vara berättigadt att framlägga förslag derom. Man må för öfrigt enskildt hysa olika meningar om denna sak, så synes det mig, att, sedan bägge Kamrarne återremitterat det förra betänkandet, dervid flertalet antagligen åsyftat att erhålla ett förslag i denna riktning, och Utskottet sedermera funnit sig oförhindradt att framkomma med ett sådant, hvilket äfven blifvit af den ena Kammaren godkänt, starka skäl förefinnas att icke vidare sätta kompetensen i fråga.

Hvad sjelfva saken angår, så skulle ett förslag i den syftning, som det af Herr Faxes framlagda, komma min mening närmast. Jag skulle nemligen icke vilja att detta onus lyftades från de särskilda menigheterna annat än i sammanhang med en omorganisering af domstolarne. Men då komme nemligen tvifvelsutän i många fall den gamla häradsindelningen att undergå åtskilliga förändringar, och derigenom förfölle den här nyss åberopade urgamla grunden för häradet att vidmakthålla dessa byggnader.

Då ett bifall till Herr Faxes motion likväl, sedan Andra Kamraren nu redan fattat ett derifrån skiljaktigt beslut och någon sam-

manjemkning icke kan komma i fråga, vore detsamma som ett afslag; och då Utskottets förslag endast innehåller uttalande af en åsigt, som jag för min del i grunden anser riktig, så anser jag mig böra bifalla Utskottets förslag, sådant det nu blifvit framställt. Men jag vill dervid förklara, att jag icke anser mig förpligtad, att bifalla en framställning från Kongl. Maj:t, som afser att företaga frågan utan sammanhang med en förändring af domstolarnes organisation, hvilken jag i likhet med Herr Faxe befarar derigenom snarare skulle kunna komma att motverkas än påskyndas. Jag anhåller derföre om bifall till Utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade afgifvits följande yrkanden, nemligen: 1:o att Lag-Utskottets förevarande betänkande måtte bifallas; 2:o af Herr Faxe, att Utskottets hemställan skulle bifallas med följande förändrade lydelse: "att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t, i sammanhang med åtgärderna för underdomstolarnes förändrade organisation, täcktes taga under öfvervägande, om och i hvad mån staten bör öfvertaga skyldigheten att bygga och underhålla tingshus och häradsfångelse samt, efter erforderlig utredning af frågan, derom till Riksdagen afgifva förslag"; 3:o att betänkandet skulle af Kammaren afslås.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till betänkandet, hvarvid svarades ja och nej i blandning, sedermera proposition på antagande af *Herr Faxes* förslag, då svaren utföllo med många nej jemte några ja, och slutligen proposition på afslag å betänkandet, hvilken proposition besvarades med ja och nej i blandning; hvaruppå och efter det att proposition på bifall till betänkandet ånyo blifvit gjord samt med blandade ja och nej besvarad. Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Flere ledamöter begärde votering.

Sedan Kammaren, uppå Herr Grefven och Talmannens framställning, såsom kontraproposition vid voteringen antagit afslag å betänkandet, uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller Lag-Utskottets betänkande N:o 46, röstar
Ja;

Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner nej, afslår Kammaren ifrågavarande betänkande.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—20.
Nej 26.

Föredrogs ånyo Lag-Utskottets den 8 och 10 dennes bordlagda betänkande N:o 47. i anledning af återremiss af 6:te punkten i Lag-Utskottets utlåtande N:o 27 angående socknemännens inbördes skyldighet att deltaga i prestgårdsbyggnad.

Grefve Mörner, Oscar: Af detta betänkande framgår, att Lag-Utskottet denna gång åtminstone så till vida gjort Kammaren till viljes, att det icke öfverträdt sin befogenhet genom att föreslå ett alldeles nytt stadgande; men deremot har Utskottet inslagit en annan väg, i det Utskottet icke brytt sig om återremissen. Då jag emellertid icke precis tror, att Kammaren återremitterat ärendet endast för nöjet att återremittera, utan att någon mening legat till grund för återremissen — missbelåtenhet med Utskottets förra förslag — och då jag för min del mycket väl vet, hvarföre jag röstade för återremiss, liksom jag antager, att äfven Kammarens öfriga ledamöter ganska väl veta, hvarföre de beslutat återremiss, så torde det vara tillräckligt, om jag inskränker mig till att yrka afslag å denna Utskottets hemställan.

Friherre Sprengtporten: Lag-Utskottets föreliggande förslag är mycket omfattande. Der talas utan undantag om skyldigheten att deltaga i prestgårdsbyggnad. Huru dermed skall förstås är kanhända icke rätt klart. Jag vet icke huru förhållandet kan vara inom de conqvēterade provinserna med denna skyldighet, men inom öfriga delar af Sverige tror jag åtminstone icke att någon förbindelse att bygga åt komminister förefinnes, utan är detta ett åliggande för honom sjelf. Emellertid gifva ordalagen i Utskottets betänkande anledning till den föreställningen att här kunde vara fråga om att utsträcka skyldigheten till all prestgårdsbyggnad utan undantag. Vi hafva haft en så kallad löneroglering för presterskapet, hvilken särdeles för de mindre socknarne blifvit ganska betungande, i det densamma gått ut på att förbättra komministrarnes löneförmåner, som ansetts billigtvis böra betydligt ökas mot hvad de förut i lag varit bestämda till, ehuru inom sådana små församlingar icke mycket varit att taga från kyrkoherdarne och bristen sålunda måst fyllas af socknarne. Vore nu Utskottets mening den jag föreställt mig, skulle en ytterligare tillökning i församlingarnes utgifter förekommas, enär komministerns byggnadsskyldighet tagits i betraktande vid bestämmandet af hans löneförmåner.

I ovisshet om rätta meningen i Utskottets framställning, och äfven af andra skäl, som angifva sig sjelfva, får jag för min del yrka afslag.

Herr von Ehrenheim: Om jag är på det lifligaste öfvertygad, att det icke finnes någon rättsgrund för efterskänkandet af grundskatterna, så är jag lika lifligt öfvertygad, att en af de viktigaste och billigaste förändringar som kunna ske i vårt beskattningsväsende är att göra de så kallade *ovissa onera* gemensamma efter billiga grunder för de kommuner, hvilka de åligga. Hvad nu prestgårdsbyggnad vidkommer, så är det Kammarens ledamöter nogsamnt bekant, att af jordbruksfastigheter äro säterier derifrån befriade, och att af all an-

nan egendom det endast är bruk och qvarnar, som efter vissa grunder dertill skola bidra. Nu är det alldeles gifvet, att, när man inom en så liten samfällighet som en kommun, hvarest måhända den största egendomen består antingen af säterier eller af fabriker af annan beskaffenhet än bruk och qvarnar, dessa kategorier äro befriade från deltagandet i prestgårdsbyggnad — ett onus som är så ovisst, att det icke i något afseende låter beräkna sig, hvarken när det skall ifrågakomma eller till hvad belopp det skall ske, så måtte väl detta vara en mycket rättvis anledning till missnöje och ett förhållande, som lagstiftaren är skyldig att beakta. Äfven inom de kretsar, hvilka hafva skyldighet att deltaga i detta onus, är delningsgrunden synnerligen ojemn. Sälunda är den i afseende på frälse- och skattejord det *oförmedlade* hemmantalet, hvilket just blifvit förmedladt, emedan det varit orättvist. För bruk är delningsgrunden härdarnes antal, ett moment hvilket allt mer och mer försvinner. Efter min uppfattning finnes det således ingen grund, från hvilken den nuvarande lagstiftningen kan försvaras. Då Lag-Utskottet begagnat uttrycket "efter billiga grunder", synes mig Lag-Utskottet hafva fästat uppmärksamhet å den viktiga omständigheten, att *icke* fyrktalet utan inskränkning bör blifva grunden för denna skyldighet, något som å andra sidan skulle blifva mycket obilligt, hvilket jag icke torde behöfva närmare utveckla, utan endast dervid erinra, att embetsmän och enskilda löntagare derigenom skulle oskäligt betungas. Nu har man förut talat om den privilegierade jordens ställning och att man icke kan göra någon inskränkning i den frihet, som den privilegierade jorden erhållit, men den invändningen rör ju endast frågan om den formela behandlingen af saken, ty så olyckliga äro vi icke, att vi icke kunna i någon form lagstifta för den privilegierade jorden. Skulle det också vara nödvändigt att anse att denna jord skall hafva sin särskilda målsman i en lagstiftning sådan som denna, så inrymmer Regeringsformen äfven möjlighet, att bereda en sådan målsman. Att göra ingenting i denna fråga, är en ståndpunkt, på hvilken jag för min del icke vill stå och som jag anser icke kunna försvaras.

Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr von Möller: Den siste talaren framhöll, att en förändring i den nuvarande lagstiftningen i detta ämne borde baseras på billiga grunder och ansåg att icke kommunalutskylderna borde vara den egentliga mätaren af ifrågavarande skyldighet. Då detta ärende återremitterades af denna Kammare till Lag-Utskottet erinrades här, dels att fyrktalet icke vore en rättvis mätare, dels också att en förändrad lagstiftning i fråga om rösträtten vid prestval vore föremål för Kongl. Majts pröfning. I sitt förra utlåtande yttrade Lag-Utskottet, att fyrktalet borde tagas i hufvudsakligt betraktande i fråga om denna skyldighet och Utskottet har i föreliggande betänkande vidblifvit denna sin åsigt, i det endast uttrycket "socknemän" införts i stället för "medlemmar af kommunen". Jag och många med mig, hvilka innehafva frälsejord, hafva icke dragit någon fördel af de gällande stadgandena. Jag har till och med deltagit i prestgårds-

byggnad med större belopp än det, hvartill mitt hemmantal skulle hafva förpligtat mig. Om jag äfven skulle vilja ingå på en förändring efter billiga grunder, så kan jag likväl icke medgifva, att fyrktalet är en billig grund. Skyldigheten utgår för närvarande efter det oförmedlade hemmantalet. Då nu säteriernas fyrktal vanligtvis är vida högre än den icke privilegierade jordens, skulle, derest fyrktalet blefve delningsgrunden, säterierna komma i en relativt sämre ställning. Då rösträtten vid prestval utgår efter mantal, men skyldigheten att deltaga i prestgårdsbyggnad ifrågasättes skola utgå efter fyrktal, borde möjligen en modifikation uti gällande bestämmelser angående rösträtt vid prestval äfven böra ske beträffande dem, som icke förut i prestval deltagit, men sådant nämnes icke i Lag-Utskottets förslag, utan Utskottet hemställer endast "att Riksdagen måtte genom underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådana förändrade stadganden rörande socknemännens inbördes skyldighet att deltaga i prestgårdsbyggnad, att detta åliggande må blifva för dem, efter billiga grunder, gemensamt". Riksdagen har häri icke uttalat ett ord om hvad den menar med "billiga grunder". Billighet låter vackert, men billighet är icke alltid detsamma som rättvisa; och nog bör man väl uttrycka att hvad man egentligen åsyftar icke är fyrktalet. De, som deltaga i prestgårdsbyggnad, böra väl äfven beredas rättighet att deltaga i prestval. Är det nu meningen att hemmansegarne skola bibehålla sin rättighet att ensamme välja prest, fastän man yrkar på att prestgårdsbyggnad skall utgöras efter fyrktalet?

Herr Grefve Mörner har reserverat sig emot Utskottets hemställan på den grund, att Första Kammaren genom den beslutade återremissen antagligen önskat ändring i Utskottets förslag, men att denna önskan genom Utskottets beslut blifvit lemnad utan allt afseende. Han har nu här yrkat afslag och på samma skäl som han anfört anser jag mig äfven böra yrka afslag på Lag-Utskottets förevarande betänkande.

Grefve Mörner, Oscar: Såvidt mitt minne icke sviker mig, yttrades i förrgår under debatten om grundskatterna af den näst siste talaren, att grundskatterna egentligen icke numera kunde anses orättvisa, emedan deras tillvaro haft ett visst inflytande på hemmanens värde, i det nemligen den onererade jordens värde t. ex. vid köp beräknades så mycket lägre än värdet på den privilegierade, som det belopp, hvarpå grundskatterna utgjorde ränta, samt att således grundskatterna icke vore så särdeles betungande för de närvarande egarne, då de satt sig i besittning af egendomarne med vetskap om och beräkning af dessa grundskatters befintlighet. Jag hemställer till den ärade talaren, om det icke är någon skilnad mellan den argumentation, som han *då* använde och den, som han i *dag* brukat. Skyldigheten att bygga prestgård har existerat sedan, Gud vet huru lång tid tillbaka och är äldre än åtminstone en del af grundskatterna. Jag skulle då be att få fråga, om icke denna skyldighet att bygga prestgård lika väl vuxit in i hemmanens natur och haft inflytande

på deras värde, som skyldigheten att utgöra grundskatter. Prestgårdsbyggnaden påkommer icke så jemnt, säger man; men jag för min del anser det tvärtom vara en fördel att man icke behöfver bygga för hvarje år. Hvar och en som köper ett hemman förstår mycket väl att i sina kalkyler beräkna de allmänna onera, och dervid upptager han nog äfven skyldigheten att bygga kyrka och prestgård. Möjligheten att uppgöra en sådan kalkyl är icke svår, då man under långliga tider kommit under fund med det medelbelopp, hvartill dessa onera uppgå. Vanligtvis plägar också köparen räkna sig dessa onera ganska rundligt till godo. Om den ärade talaren således vidblifver de åsigtger han i ena fallet yttrat, så undrar jag, huru han nu kan frånga desamma i ett annat fall.

En annan sak kan dock blifva, huruvida man anser, att detta onus fortfarande bör utgå på samma sätt som för närvarande är förhållandet. Jag vill icke bestämdt derom utlåta mig. Jag är kanske lika villig som den ärade talaren att medgifva en förändring i det närvarande, men jag vill hafva denna förändring grundad på billighet; och ehuru jag icke betviflar, att samma önskan kan finnas hos dem, som framlägga förslag, så innebär likväl icke detta för mig garantier, att ett sådant förslag blifver bygd på billiga grunder. Vi hafva sett, att åtskilliga onera blifvit öfverflyttade på säterierna, utan att likväl dessa egendomars taxeringsvärde blifvit nedsatt. I den mån fattigvården växer, drabbar den säterierna i följd af deras högre fyrktal. Låt oss gå en väg som är rimlig; låt oss företaga en billig affösning, så att all jord blifver lika beskattad, och skilnaden emellan frälse- och skattejord borttages. För min del begär jag icke bättre. Låt detta ske på billiga grunder, hvilket torde vara en möjlighet att åstadkomma, endast man, såsom naturligt är, beviljar tillräckliga eftergifter för den nuvarande privilegierade jorden, hvilket icke kan undvikas. Ett sådant förslag skulle jag helsa med glädje, men deremot kan jag icke gå in på att säga, att man vill göra *rättvisa*, då följderna likväl i sjelfva verket komme att blifva *orättvisa*. Den ena kan lika väl köpa sig jord med beräkning af dess *förmåner*, som den andra med beräkning af derpå hvilande *skatter*. Innan en sådan allmän jemkning blifvit verkställd, måste jag bestrida det ändringförslag, som nu blifvit framlagdt.

Jag försätter mitt yrkande om afslag.

Herr von Ehrenheim: I anledning af det yttrande, som fälldes af talaren på hallandsbänken, ber jag att få anmärka, att Riksdagen genom bifall till den s. k. klämman i utskottsbetänkandet icke behöfver anses hafva gillat allt som står i motiverna, och då jag är fullt öfvertygad om, att fyrktalet *utan* modifikationer är en orättvis grund för den ifrågavarande skyldigheten, så är jag tillika viss på, att det förslag, som Kongl. Maj:t kommer att afgifva, icke blir bygd på en sådan grund. En annan talare erinrade mig om hvad jag i fråga om grundskatterna yttrade, eller att dessa hade ingått i hemmanens värde, och påstod att skyldigheten att bygga prestgård vore af alldeles samma natur och kunde lika väl som grundskatten beräknas. Jag får dock bekänna, att den probabiliteetskalkyl,

som fordras för att kunna bestämma, när en prestgård behöver ombyggas, synes mig vara mycket osäkrare än den, som endast går ut på en uträkning af huru mycket 200 R:dr i ränta utgöra i kapital. Jag trotsar hvar och en att kunna göra denna beräkning, ehuru jag visserligen medgifver, att man tager skyldigheten i betraktande, då man köper en egendom.

Samme talare har vidare yttrat, att han för sin del gerna skulle bidra till att göra detta åliggande gemensamt, om det endast skedde på ett verkligt billigt sätt. Om man emellertid erinrar sig den utveckling han gaf åt detta "verkligt billiga sätt", så var det ingenting annat än en allmän aflösning och jemkning af skiljaktigheterna mellan frälse- och skattejordens beskattning. Uti en föregående diskussion yttrade sig samme talare för den åsigten, att man borde genom att inköpa frälset under skatte utjemna alla olikheter. Detta är dock något, som jag tror den värde talaren aldrig lyckas göra gällande; då jag skulle nödgas att blifva mycket vidlyftig om jag skulle utveckla alla skälen härför, så torde det vara nog att påpeka den omständigheten, som ingalunda kan sakna betydelse, att någon motion uti det af talaren antydda syfte icke blifvit väckt under de sista tjugo åren. Är det nu så, att man skall vänta på en så enkel och billig reglering som den ifrågavarande till dess en omfattande lösning af skattefrågan i sin helhet hunnit genomföras och detta än ytterligare på ett sätt, som af ytterst få förordas, så tror jag, att man får vänta något för länge. Den värde talaren har vidare erinrat om, att säterierna icke vore så många, och att således genom den frihet de åtnjuta något synnerligt men icke tillfogades de ej befriade hemmanen. Man bör emellertid ihågkomma, att säterierna stundom ligga inom församlingar, som äro mycket små, och att till följd deraf deras undantagsställning ingalunda saknar sin betydelse. Dessutom är här icke fråga endast om säterierna, utan om de stora industriella verk och inrättningar, som nu öfverallt uppstå, och ingen lär väl kunna bestrida billigheten af att dessa inrättningar, som draga in i församlingen en befolkning, måbända lika stor som hela det öfriga innevånareantalet, få proportionsvis deltaga äfven uti det onus, hvarom nu är fråga. Den värde talaren får således ursäktat mig, att jag ännu en gång upprepar min anhållan om bifall till Utskottets förslag.

Friherre Sprengtporten: Den som har någon erfarenhet af samlifvet inom kommunerna på landsbygden, känner nogsam, att om det finnes någon ojämnhet uti de gemensamma skyldigheterna, billigheten ofta sjelfmant träder emellan för att utjemna detta. En föregående talare har redan vidrört denna erfarenhet, som äfven är min egen och, såsom jag förmodar, många andras. Jag har förut fästat uppmärksamheten på att, så framt man skall gifva full betydelse åt ordalagen uti den ifrågavarande skrifvelsen, så vore här icke blott fråga om ett utjemnande af skyldigheter, utan om en tillökning af sådana, derigenom att kommunerna skulle få sig ålagdt en byggnadsskyldighet, som de nu icke hafva. I principfrågor måste man vara försigtig och jag lemnar därför derhän, huru billig den

meningen kan vara, som skulle kunna härledas ur en föregående talares yttrande, att äfven pålägga säterierna alla så beskaffade onera, som skatte- och frälsejorden nu ensamt utgöra, men om man emellertid anser denna fråga af den egenskap, att den bör göras till föremål för Kongl. Maj:ts öfvervägande, måste jag anse det vara det enda rättsenliga att söka åstadkomma den åsyftade förändringen genom en aflösning af säterifriheten, och detta, utan att i förväg förnära den grund, på hvilken denna jordnatures rättigheter och friheter hvila. På dessa skäl yrkar jag fortfarande afslag.

Herr Bergstedt; Jag är ingen vän af att onödigtvis besvära Kongl. Maj:t med skrivelser, och jag vet icke huru många sådana blifvit aflättna i fråga om denna sak, men är någon gång en skrivelse befogad, så är det visserligen i förevarande fall.

Min ärade granne har erinrat om den diskussion, som här egde rum, då frågan om grundskatterna var före, och påstått, att den nu föreliggande frågan vore något, som borde regleras på samma gång, som beslut fattades om all jords lika beskattning. Detta vore visserligen ett mycket godt förslag, om den värde talaren tillika kunde genom sin röst inom representationen bidraga till ett Kongl. Maj:ts beslut, att på 20 eller 30 år ingen reparation af kyrka och prestgård behöfdes, men då detta icke låter dekretera sig, så förfalla ock de viktigaste af denna talares argumenter. Han har vidare sagt, att ingen sätter sig i besittning af ett hemman, utan att beräkna alla de onera, som åligga detsamma, och att således äfven den ifrågasvarande byggnadsskyldigheten blir tagen i betraktande vid köpet. Detta kan vara sannt, om köparen är en person i samma ställning som den värde talaren och således har de kunskaper och den skarp-sinnighet, som fordras för att kunna uppgöra en sådan beräkning, men jag frågar huru sådant skall vara möjligt för en person inom allmogeklassen, som köper en liten hemmansdel. Jag vill dessutom påstå, att denna sak alldeles icke kan med bestämdhet beräknas, ty hvem kan veta om ett pastorat efter några år blir deladt, eller huruvida icke andra omständigheter kunna inträffa, som inverka på skyldigheten att bygga kyrka och prestgård.

Samme talare har vidare sagt något, som jag ej kan anse annat än för högst oriktigt, då han yttrade, att det ej funnes några ojemnheter uti denna skyldighet inom sjelfva skattejorden. Jag skulle kunna anföra otaliga exempel på motsatsen. Inom den kommun der jag är bosatt förekommer bredvid ett ganska stort oförmedladt skattehemman, värdt omkring 100,000 R:dr, en mycket liten hemmansdel, förmedlad till en fjerdedel från två hela hemman, värd knappt 10,000 R:dr, och derföre nu får bygga för två hemman, eller dubbelt mot den stora granngården. Egaren till det lilla hemmanet har också genom en nyligen inträffad total ombyggnad af prestgården blifvit så betungad af denna byggnadsskyldighet, att han nästan blifvit ruinerad. Jag frågar nu, om det är skäl att uppskjuta afhjelpandet af så upprörande olägenheter i beskattningen. Jag tror det icke, och jag hoppas äfven, att Kammaren enhälligt, eller åtminstone med ett öfvervägande flertal skall omfatta detta tillfälle att för sin del

söka afhjelpa en orättvisa, och i anledning häraf vågar jag yrka bifall till Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Lag-Utskottets förevarande betänkande och dels afslag derå; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till betänkandet, hvarvid svarades ja och nej i blandning, samt sedermera proposition på afslag å detsamma, då svaren likaledes utföllo med blandade ja och nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Herr von Ehrenheim begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller Lag-Utskottets betänkande N:o 47, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås betänkandet.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—25.

Nej—14.

Föredrogos och biföllos Första Kammarens Tillfälliga Utskotts den 11 dennes bordlagda utlåtanden:

N:o 13, rörande väckt fråga om rättighet att i vissa fall utan omkostnader utbekomma deponerade medel; och

N:o 14, i fråga om rättighet för församlingarne i Skåne, Halland och Blekinge att uppbara den till klockarne nu utgående helgönskyld.

Justerades 9 protokollsutdrag för denna dag.

Kammaren åtskiljdes kl 3 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Måndagen den 13 Maj 1872.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Anmälades och bordlades Stats-Utskottets memorial N:o 93, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande en punkt i utlåtandet N:o 87, med förslag till de sista afdelningarne af det nya reglementet för Riksgälds-kontoret; hvar-
efter Kammaren åtskiljdes.

In fidem
O. Brakel.

Tisdagen den 14 Maj 1872.

Kammaren sammanträdde kl. 1 e. m.

Justerades protokollet för den 3 dennes f. m.

Upplästes och godkändes Stats-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrifvelse N:o 75, angående upprättadt nytt reglemente för Riksgälds-kontoret.
